

Vprašalnik za nove socialne dejavnosti v Sloveniji

Uvod

Predstaviti želimo odgovore, ki so nam jih poslale službe oz. dejavnosti s področja socialnega dela na našo anketo, poslano januarja letos. Zastavili smo osemnajst vprašanj in nekaj podvprašanj: o vsebini ter namenu posamezne dejavnosti oz. službe, načinu organiziranosti, izvajalcih, uporabnikih, financiranju, zagotavljanju nadzora, varstvu osebnih podatkov, morebitnih problemih in razvojnih načrtih.

Odgovori na zgornja vprašanja naj bi omogočili kratko, vendar celostno predstavitev tistih socialnih dejavnosti, ki so novejšega datuma (po letu 1990) in so vsebinsko in/ali organizacijsko zanimive za širšo javnosti (ne le strokovno). Doslej smo prejeli čez trideset izpolnjenih vprašalnikov. Objavljali jih bomo postopoma in v približno takem zaporedju, kakor smo jih dobili.

Čeprav si ne delamo iluzije, da smo s tem zajeli vse pomembne inovacije na področju socialnega dela v Sloveniji, pa lahko z gotovostjo trdimo, da so vse dejavnosti, ki smo jih z anketo zajeli, pomembne. Število prispelih odgovorov (ki še ni dokončno) iz različnih krajev in z različnih področij dejavnosti utegne biti reprezentativen pokazatelj dogajanj na tem področju pri nas, hkrati pa ponuja hvaležno gradivo za razmislek o prihodnjem razvoju; zato smo vsem anketirancem postavili ista vprašanja (ki jih skupaj z uvodnim dopisom navajamo spodaj), da bi bila primerljivost med njimi lažja.

Izhodišče naše ankete je stališče, da pomeni *vedeti* nekaj (o določeni službi, dejavnosti) najprej to *videti* - za to pa je potrebna PREDSTAVITEV oziroma INFORMACIJA. Informiranje je osrednji namen te rubrike in ga izrecno poudarjamo, to pa iz naslednjih razlogov:

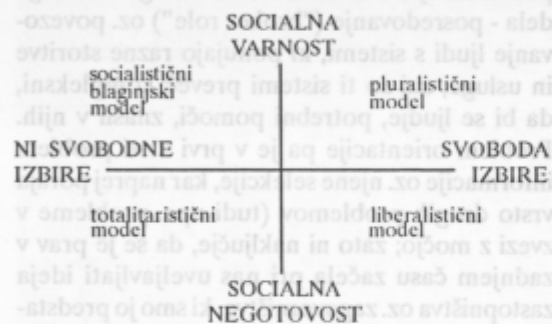
- zaradi uporabnikov storitev, ki jih te dejavnosti zagotavljajo,
- zaradi interesa same stroke oz. njenih izvajalcev,
- z vidika zakonskih določil,
- z vidika socialne politike.

Vse večji problem, s katerim se *uporabniki*

socialnih služb srečujejo, ni več pomanjkanje ustreznih dejavnosti, pač pa njihova specialistična razdrobljenost. Enoličnost ponudbe je zamenjala različnost - s tem pa se namesto enostavnosti uveljavlja nepreglednost. Zato postaja vse pomembnejša ena od osnovnih nalog socialnega dela - posredovanje ("broker role") oz. povezovanje ljudi s sistemi, ki ponujajo razne storitve in usluge, saj so ti sistemi preveč kompleksni, da bi se ljudje, potrebni pomoči, znašli v njih. Problem orientacije pa je v prvi vrsti problem informacije oz. njene selekcije, kar naprej poraja vrsto drugih problemov (tudi npr. probleme v zvezi z močjo; zato ni naključje, da se je prav v zadnjem času začela pri nas uveljavljati ideja zastopništva oz. zagovornišva, ki smo jo predstavili v lanski številki 3-4). Dejstvo je, da v Sloveniji ta čas ne razpolagamo z javno dostopnim seznamom socialnih ustanov in dejavnosti, ki bi bil vsaj z naslovi in telefonskimi številkami dostopen potencialnim uporabnikom, kakor se npr. podjetja predstavljajo v poslovnem imeniku ali turistične atrakcije v turističnih prospektih. Simpatična izjema je knjižica *Ko u Lublan te stiska stiska* (1993, Ljubljana: Center za pomoč mladim), ki pa se razumljivo omejuje zgolj na prikaz svetovalnih služb za mlade na področju Ljubljane. Da bi imeli kaj podobnega za celotno Slovenijo in za celotno področje socialnega dela (naloge Ministrstva ali npr. Socialne zbornice?), na to bo treba še počakati, čeprav je to nerazumljivo ne le uporabnikom, pač pa tudi možnim donatorjem. Naša informativna rubrika bo v tem smislu sicer nezadostna, je pa začetek.

Nič manj potrebne so tovrstne informacije za same *izvajalce*. Informacija je namreč kapital, katerega uporabnost ima drugačno logiko, kot jo imajo materialne stvari - ko je informacija dana v uporabo, je nemogoče, da bi ostala privatna; druga njena značilnost pa je, da se s tem, ko jo uporablja več ljudi, ne obrabi (je pa pokvarljivo blago, saj zastara). Čeprav se informacija lahko trži, se zaradi teh dveh lastnosti izogne

igri "ničelne vsote" (če eden pridobi, drugi izgubi), ki ji sicer podleže večina drugih stvari v tržnih razmerjih. Drugače rečeno: (strokovna) informacija poveča (strokovno) moč vsem, ki jo uporabljajo, ne pa zgolj enim na račun drugih. Da so ti poudarki aktualni tudi za izvajalce dejavnosti, ki jih tu predstavljamo, je razvidno iz skromnih odgovorov na naše zadnje vprašanje v anketi (pod št. 18). Ob tem prihaja v naši socialni celoti do paradoksa, da se bolj uspešno povezujejo med sabo sami uporabniki (npr. samopomočne skupine) kot pa izvajalci na področju socialnega

dela (ki so še vedno brez osrednje strokovno-stanovske organizacije, razvoj npr. supervizorskih sistemov pa je še neutečena novost). Zato utegnejo informacije v tej rubriki koristiti tudi izvajalcem in ne zgolj uporabnikom.

Informacije o teh dejavnostih so potrebne tudi z vidika *zakonskih* določil. Strategija razvoja socialnega varstva (ki jo sprejme Državni zbor) ni možna brez opredelitve prioritet, potreb "... in možnosti posameznih območij", kot poudarja 2. člen Zakona o socialnem varstvu. Treba je torej poznati dejansko stanje, da bi določili nujen obseg in vrsto tiste mreže socialnih služb, ki jo mora zagotoviti država. Poleg tega se izteka rok za razpis prvih natečajev za podelitev koncesij o opravljanju *vseh* socialno varstvenih storitev iz okvira javne službe (rok je letošnji november in je določen v 125. členu istega zakona). Tudi Socialno zbornico Slovenije statut zavezuje, da "skrbi za povezavo vse socialne v celoto, tako na lokalni kot tudi na nacionalni ravni", ob tem pa skrbi za "pogoje za razvoj socialno inovativnih" dejavnosti (2. in 7. točka 5. člena Statuta SZS). Ne

dvomimo, da imajo pristojni organi podatke o dejanskem stanju, vemo pa, da tak pregled v javnosti ni dovolj znan. Zlasti strokovna javnost bo namreč zelo zainteresirana za izvajanje zgornjih zakonskih obvez, zato je nujno, da je seznanjena z dejanskimi razvojnimi trendi na tem področju. Naša rubrika je skromen prispevek.

Ne nazadnje utegnejo biti informacije o tu predstavljenih dejavnostih zanimive tudi z vidika *socialne politike*. Deklarativna odločitev za pluralni sistem produkcije socialnih storitev in dobrin ni isto kot njegova izvedba. Še vedno ni jasno, katera od strategij se najbolj uveljavlja, oz., kateremu modelu se dejansko približujemo. Z vidika socialnih dejavnosti in služb, ki se tu predstavljajo, pomeni sprememba režima oz. sistema v prvi vrsti kombinacijo dveh usmeritev:

a) omogočanje *svobode* (izbire) uporabnikov in

b) zagotavljanje socialne varnosti.

Kombinacija teh dveh usmeritev določa model, h kateremu se bomo v prihodnje približevali na socialnem področju:

Socialistični model, ki je zagotavljal sorazmerno veliko stopnjo socialne varnosti, a majhno svobodo izbire (omejeno zgolj na državne in paradržavne službe), je dokončno opuščeno. Avtoritarni model (npr. poleninistični komunistični sistem, nacistični sistem v Nemčiji...) pri nas nikoli ni bil aktualen na socialnem področju in tudi ne bo; ostaja pa nihanje med povsem liberalističnim modelom (kjer se država umakne in socialo prepusti tržni stihiji) in pluralističnim modelom (kjer se država ne umakne, pač pa se demonopolizira na način, ko omogoči sistemske povezave med različnimi blaginjskimi sektorji in hkrati zagotovi osnovno varnost vseh). Jasno je, da nobenega od zgornjih modelov ni mogoče izvesti v povsem čisti (in razvidni) obliki, ni pa jasno, kateri bo prevladal. Eden od pokazateljev dejanskih strategij, ki se danes uveljavljajo, bodo verjetno prav podatki o obliki organiziranosti, o strukturi izvajalcev, o načinu (so)financiranja, o oblikah nadzora in o glavnih problemih, ki jih navajajo respondenti v zvezi s svojo dejavnostjo. Iz njih bo mogoče razviden dejanski trend, ki ima zvezo z enim od zgornjih modelov. Zato je koristno odgovore brati tudi na ta način.

Srečo Dragoš